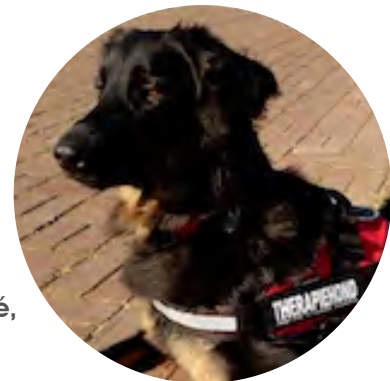

De Hovawart als therapiehond

Een cliënt met vergevorderde dementie communiceerde nog nauwelijks met de medewerkers van de zorginstelling waar ze verbleef vanwege vergevorderde dementie. Ook het contact met haar naasten verschraalde steeds verder en uiteindelijk was er nog slechts agressie van haar in het contact over. Deze cliënt was al jaren erg passief en zo was ze de afgelopen drie jaar niet meer naar buiten geweest. De familie maakte zich ernstig zorgen over de stemming van cliënt. Oké, ze was vergaand dement, maar ze leek vooral ook erg ongelukkig.

Op verzoek van de familie benaderde de zorginstelling mij om enkele sessies met mijn therapiehond Lotje te verzorgen. Ze hadden gehoord dat een therapiehond soms demente mensen uit hun isolement kan halen. De resultaten van de sessies waren in dit geval verbluffend, verzorgenden en familie waren stomverbaasd. Iedere sessie was een moment van geluk voor de cliënt, haar communicatie nam weer toe en ze maakte veel meer contact met de omgeving. Voor het eerst in drie jaar ging ze weer mee naar buiten en ze genoot daarvan.

Mijn naam is Letty Dreesman en voor de Hovawartaal schrijf ik dit artikel over het werken met mijn Hovawart Lotje van Polder Nieuwlande als therapiehond. Achtereenvolgens zal ik beschrijven hoe dit allemaal begon, welke resultaten je kan bereiken met een therapiehond, wat de werkwijze is en waarom de Hovawart zo geschikt is als therapiehond.

Hoe het allemaal begon

Als groot liefhebber van de Hovawart en van mijn werk in de Geestelijke Gezondheidszorg heb ik in 2016 mijn droom gerealiseerd en ben ik gaan werken met Lotje van Polder Nieuwlande als therapiehond. In het nest van Luna (De Veldhaan Lyssa), de moeder van Lotje, werden 11 puppy's geboren. Als fokker van dit nest heb ik alle puppy's laten testen op hun geschiktheid als therapiehond. Dat gebeurt op de leeftijd van vijf weken waarbij de puppy's worden beoordeeld op de volgende onderdelen:

Puppytest onderdelen:

- mensgerichtheid
- angst- en herstelvermogen
- of de pup zich kan overgeven
- bereidheid om te spelen (speeltest)
- oplossend vermogen van de pup

De test levert belangrijke informatie op over de vraag welke puppy's geschikt zijn om op te leiden als therapiehond. Van de elf waren er twee geschikt om opgeleid te worden. Uiteindelijk bleef alleen Lotje over omdat geschiktheid alleen niet voldoende is, de hond moet ook zelf plezier beleven aan de inzet als therapiehond en bij Lotje leek dat echt het geval.

De opleiding

De inzet van een therapiehond vindt steeds plaats in de samenwerking binnen de driehoek cliënt – behandelaar - Lotje. Het is noodzakelijk dat de behandelaar een goed opgeleide professional is met ervaring en deskundigheid binnen de zorgverlening. We zetten Lotje alleen in binnen de professionele behandeling van cliënten. Ze voegt iets toe dat je als behandelaar niet kan leveren. De hond heeft een assisterende rol en brengt een specifiek

element in, namelijk contact maken met mensen die vanwege een hersenaandoening niet meer in staat zijn om het contact met andere mensen aan te gaan. Alle honden beschikken in aanleg over die kwaliteiten, maar door de opleiding kun je ze gericht inzetten. De opleiding is gericht op het scherp ontwikkelen van het vermogen om contact te maken met mensen en ervoor te zorgen dat die kwaliteit gecontroleerd ingezet kan worden. Sommige mensen noemen Lotje wel een co-therapeut, maar dat is een beetje overdreven. De opleiding duurt twee jaar en we reisden er elke twee weken voor naar Arendonk in de trainingslocatie van trainer Tine, zelf ook Hovawart liefhebber en klinisch psycholoog. Direct bij de start van de opleiding zijn we begonnen met de behandeling van een cliënt op een verpleegafdeling van een zorginstelling. Lotje was toen negen weken oud. Het eerste jaar waren er geen aparte behandeldoelen voor de inzet van Lotje in de behandeling, maar toch was er al een waarneembaar effect bij de cliënt. Hij werd blij van het contact met Lotje

en opener in de communicatie naar zijn omgeving. Voor Lotje was het belangrijk om haar al vanaf jonge leeftijd bloot te stellen aan de geur en het gedrag van mensen met dementie of depressie. Voor haar is dat nu heel gewoon en ze ervaart daar geen stress van. Het is goed om in de opleiding zo vroeg mogelijk de doelgroep te bepalen. Voor Lotje zijn dit ouderen met cognitieve problemen en onbegrepen gedrag.

Waarom werken met een therapiehond?

Honden verstaan de universele taal die mensen, zonder woorden, spreken. Het is fascinerend dat ze de mensentaal in woorden heel beperkt begrijpen, maar dat ze de mensentaal zonder woorden (de taal van mensen met verstoorde hersenfunctie) veel beter begrijpen dan wijzelf en dat ze die taal ook kunnen beantwoorden in voor die mensen begrijpelijke taal. Het resultaat is dat communicatie toeneemt met alle

Algemeen effect inzet therapiehond

- Verbeteren van communicatievaardigheden, motoriek en emotieregulatie en stemming
- Groter gevoel van eigenwaarde bewerkstelligen, zelfvertrouwen doen groeien
- Vergroten van zelfstandigheid en zelfredzaamheid
- Cognitieve stimulatie
- Verminderen van (faal)angst

bijkomende effecten.

Dus werken met een therapiehond geeft een positief resultaat, het verhoogt ook de motivatie van de cliënt. Daarnaast bevordert het de fysieke vooruitgang, het sociaal, emotioneel en cognitief vermogen (er is leervermogen bij dementie!). Werken met een hond wordt door de cliënt vaak niet als therapie beleefd, maar als spel en ontspanning.

Werkwijze

Mensen zijn sociale wezens. Communicatie is belangrijk

Lichamelijk effect inzet therapiehond vanuit onderzoek

Het oxytocine hormoon (knuffelhormoon) wordt aangemaakt door het werken met een hechtingfiguur, de hond. Een hoog niveau van oxytocine in het bloed geeft een gevoel van zelfvertrouwen, hogere weerbaarheid tegen stress en het lichaam komt sneller tot rust. Angst wordt makkelijker onderdrukt.

Bij de hond vindt tijdens het werk met de cliënt een parallel-proces plaats. Dat leidt ertoe dat de sociale interacties tussen cliënt en hond toenemen. 'Zorgen voor', wordt geprikkeld; agressie en angstgevoelens verminderen; toename van gevoel van binding; hogere pijngrens; lager cortisol gehalte (= stresshormoon); lagere bloeddruk en een betere spijsvertering.

en als dat niet lukt worden mensen ongelukkig en passief. Een van mijn cliënten is een nog relatief jonge vrouw die door een hersenaandoening aangewezen is op een zorginstelling. Ze heeft een sombere stemming en toont gedrag wat niet altijd begrepen wordt door haar omgeving. Ze vindt geen aansluiting en is inactief. Medicatie geeft niet het gewenste effect. Op een bepaald moment zoekt de psycholoog van het verpleeghuis contact met mij om te kijken of de inzet van Lotje wat voor haar kan betekenen. Een ander voorbeeld. Bij een cliënt met

Doelstellingen behandelplan cliënt

- Afleiden van psychische pijn door ocytocinespiegel (knuffelhormoon) te verhogen en cortisolspiegel te verlagen (stresshormoon)
- Weer leren focussen = cognitieve stimulatie
- Samenwerken en motivatie mee te werken vergroten
- Trainen van grove en fijne motoriek
- Positieve herinneringen stimuleren
- Activiteiten opbouwen en verbeteren van conditie
- 'Zorgen voor', verantwoordelijkheid nemen
- Humor aanspreken

Na-effect

- Foto's en filmpjes zodat verzorging op moeilijke momenten terug kan pakken naar de therapie met Lotje. Een kalender maken, fotoboekje, bal met geur van Lotje enz.

stemmingsproblemen spiegelde Lotje heel erg het gedrag van die mevrouw. Ze was erg druk, vluchtig in contact, niet in verbinding met omgeving en toonde emoties van hevige boosheid gericht op haar omgeving. Onderliggend verdriet leek een rol te spelen. Door haar het gedrag van Lotje te laten benoemen kreeg ze een begin van inzicht in haar eigen gedrag. Vervolgens heb ik Lotje uit het contact met de cliënt gehaald en haar "flat" gelegd. Lotje weet dan dat ze even helemaal niks moet, ze kan de situatie dan aan mij overlaten. Op het moment dat Lotje volledig

ontspannen was gaf ik haar "vrij". Ze ging direct naar de cliënt, ging tegen haar aanleunen en maakte op een intense manier contact op een voor buitenstaanders onbegrijpelijk en onbereikbaar niveau. De cliënt begon te huilen en stond vanaf dat moment meer open voor contact met anderen. In vervolgsessies konden we haar blokkades in contacten met andere mensen steeds verder wegnemen en dat maakte haar situatie voor haarzelf en voor haar omgeving een stuk mooier. Het was Lotje in haar rol van therapiehond die de eerste stap nam om de blokkades bij de cliënt weg te nemen en de situatie in beweging te brengen.

Het mooie van het werken met Lotje is dat er altijd neveneffecten optreden. Meerdere zintuigen worden geprikkeld. Bijvoorbeeld de geur; hoe lekker ruikt Lotje? Het neveneffect is dat de cliënt opnieuw contact krijgt met (zintuiglijke) gevoelens en als de mogelijkheid er is proberen we dat verder uit te bouwen en te verfijnen. Zintuiglijke waarnemingen kunnen ook bijdragen aan rust en geluk voor de cliënt. Ik heb wel eens een cliënt gehad die haar handen niet wou wassen na de therapie, want dan kon ze 's avonds ook nog lekker Lotje ruiken en dat gaf een fijn gevoel.

Ingezette oefeningen

We werken altijd volgens een vast protocol. Dit geeft structuur en vertrouwen aan cliënt en Lotje en geeft zelfvertrouwen. De oefeningen verschillen en die stem ik bijvoorbeeld af op het seizoen. Ook werken we als het even kan in de natuur op verschillende plaatsen. Enkele voorbeelden:

- **Snuffelkussen;** altijd hetzelfde startpunt. Het gaat om succeservaring. Deze oefening is bekend bij Lotje en cliënt. Deze routine geeft veiligheid en het brengt de communicatie op gang. Daarnaast leidt het af van pijn die er vaak is wanneer we binnenkomen. Het gevoel van de dag.
- **Bal apporteren;** dit kan zijn een gewone bal (licht of zwaar), een vierkante 'bal' met kaartjes, een bal gevuld met doekjes en daarin voertjes. Verschillende ballen dus voor verschillende doelstellingen, zoals:
 - Links rechts coördinatie en stimulatie
 - Bewegen
 - Focussen op beweging en opdracht = de cognitieve prikkel
 - Samenwerken, interactie, motivatie
 - Voor Lotje een speels element waardoor 'Wat voor de cliënt geldt, geldt ook voor Lotje'
- **Voerdummy verstoppen;** de cliënt zoekt een plekje in de tuin waar ze de voerdummy verstoppt. Lotje wacht geduldig en mag als de cliënt terug is en het commando 'zoek dummy' geeft, zoeken. Vervolgens mag de cliënt haar er een paar hapjes uit laten eten en verstoppt hem weer.

De doelstellingen zijn dan:

- Samenwerken; opbouw in moeilijkheid en vorm van de dag.
- Begrenzen
- Motoriek
- Beweging

Zo zijn er allerlei spellen met verschillende accenten, maar gericht op communicatie, training en beweging. De therapiesessie sluiten we altijd af met een knuffelmoment. Vaak op schoot, maar soms ook op bed, bijvoorbeeld wanneer er een periode van vervelende dromen is. Fijne associaties met het op bed liggen in plaats van angst voor de nacht en wat komen gaat. En na de werksessie volgt de beloning voor Lotje in de vorm van een wandeling. Als de cliënt mee wil wandelen is dat altijd prima. We houden dan beiden, cliënt en ik, een lijn vast. Mensen vinden dat vaak heerlijk, en Lotje natuurlijk ook.

Waarom een Hovawart?

Hovawarts worden relatief vaak opgeleid als therapiehond en daar is een goede reden voor. Het is namelijk een hond met precies de goede kenmerken voor een therapiehond. Hoewel veel Hovawarts van nature wat afstandelijk kunnen zijn, zijn ze wel erg op de baas gericht en werken ze graag samen. Ze zijn niet te prikkelgevoelig en ze zijn niet snel onder de indruk van 'bijzondere' mensen en hun gedragingen, geuren, emoties enz. Belangrijke kenmerken zijn hun volhardende karakter, hun concentratievermogen, hun moed en hun doorzettingsvermogen. Als je een Hovawart treft die dan ook nog graag contact maakt met vreemden heb je alle kenmerken voor een goede therapiehond te pakken.

Eenentwintig februari wordt Lotje zeven jaar. Ze geniet nog steeds intens van het mee op pad mogen. Ze is voor veel mensen een speciale hond. Thuis is ze ondeugend, uitdagend en een aandachtbehoefte meisje. Geniet van meegaan met paardrijden en wandelen in de vrije natuur. Aan het 'werk' is ze de gehoorzaamste hond die je maar kan bedenken. Ze is volhardend, gefocust, initiatiefrijk en bovenal lief.

Ovezande, 29-01-2023

Letty Dreesman Verpleegkundig Specialist GGZ